1410

Voortgangsrapportage

Saneringsprogramma's voor risicovolle riooloverstorten bij regionale wateren en de aanpak van bagger in de nabijheid van riooloverstorten

Unie van Waterschappen

Voortgangsrapportage

Saneringsprogramma's voor risicovolle riooloverstorten bij regionale wateren en de aanpak van bagger in de nabijheid van riooloverstorten

Unie van Waterschappen

20 april 1999

Inhoudsopgave **pagina**

Samenvatting/conclusies 4

1 Inleiding 7

2 Verantwoordelijkheden bij het riool- en waterbeheer 9

3 Werkwijze bij de informatievoorziening 11

4 Voortgang bij de saneringsprogramma's voor risicovolle riooloverstorten 13

5 Aanpak van bagger in de nabijheid van riooloverstorten 17

6 Conclusies 19

Referenties 21

Samenvatting/conclusies

Algemeen

De rapportage geeft de voortgang weer van de inventarisatie met betrekking tot risicovolle riooloverstorten en de aanpak van bagger in de nabijheid van riooloverstorten. De standaardmethodiek voor de aanwijzing van risicovolle overstorten is pas eind februari 1999 gereed gekomen. Hierdoor is het nog niet mogelijk om op basis van deze methodiek de omvang van de problematiek in beeld te brengen. Deze rapportage beperkt zich tot die delen van Nederland waar de problematiek zich hoofdzakelijk voordoet; het noorden en westen van Nederland. De rapportage is gebaseerd op interviews met 10 waterkwaliteitsbeheerders, gehouden in de periode februari–maart 1999. Een landsdekkend beeld zal in de volgende voortgangsrapportage – najaar 1999 – gegeven worden.

Saneringsprogramma's voor risicovolle riooloverstorten

Inventarisatie

De problematiek van de riooloverstort en diergezondheid is door de waterbeheerders serieus opgepakt. De inventarisatie en knelpuntenanalyse van de overstorten van gemengde rioolstelsels zijn wat betreft de diergezondheidsaspecten in het algemeen afgerond of bevinden zich in de afrondingsfase. De 10 waterkwaliteitsbeheerders hebben gezamenlijk ruim 60% van de in Nederland voorkomende overstorten in hun beheersgebieden. Voorzover nu beoordeeld kan worden, wordt circa 4% van de overstorten aangemerkt als risicovol in verband met de diergezondheid.

De inventarisatie zal naar verwachting eind 1999 voor een groot deel afgerond zijn wat betreft de diergezondheidsaspecten. Bij de rapportage in het najaar kan daarmee de omvang van de problematiek gedetailleerder in beeld gebracht worden.

Aanpak risicovolle riooloverstorten

De aanpak van risicovolle overstorten vindt plaats in het kader van de gemeentelijk rioleringsplannen (GRP). Deze planvorming en uitvoering is de verantwoordelijkheid van de gemeenten. De waterkwaliteitsbeheerders overleggen met de gemeenten over de op te nemen maatregelen en planning in de GRP's. De basis hiervoor zijn nationale afspraken, de basisinspanning (50% emissiereductie), en de gewenste waterkwaliteit van het ontvangende water.

Indien aan de hand van de uitgevoerde knelpuntenanalyse en beoordeling van een GRP blijkt dat bepaalde situaties bij risicovolle overstorten niet, niet afdoende of niet tijdig aangepakt worden, dan overleggen de waterkwaliteitsbeheerders met de betreffende gemeente over aanvullende maatregelen of het verscherpen en/of versnellen van de reeds voorgenomen maatregelen. Hoe een en ander wordt vastgelegd is afhankelijk van de omvang van de problematiek en de gangbare werkafspraken tussen de waterbeheerder en gemeente. Na de afronding van de inventarisatie naar risicovolle riooloverstorten kan meer inzicht worden gegeven op welke termijn en met welke maatregelen knelpunten worden weggenomen of verminderd. De termijn waarop volledig inzicht kan worden gegeven is mede afhankelijk van de totstandkoming van GRP's.

Vergunningverlening

Vergunningverlening vindt plaats op basis van de overeengekomen maatregelen in de GRP's. De waterkwaliteitsbeheerders geven aan dat afgaande op afspraken met de gemeenten de actualisatie van de vergunningverlening voor alle overstorten binnen de beheersgebieden voor 2005 is afgerond.

Voorlichting

Een meerderheid van de waterkwaliteitsbeheerders (7) heeft veelal in samenwerking met de regionale LTO een voorlichtingscampagne gehouden richting de veehouders. Kaartmateriaal met daarop de locaties van (risicovolle) overstorten zijn aanwezig of in voorbereiding.
Markering van overstorten in het landschap is in de regel niet aan de orde.

Kosten

Bij 4 waterkwaliteitsbeheerders is in dit stadium reeds een schatting te maken van de extra investeringen, boven op de basisinspanning, ten gevolge van de diergezondheidsproblematiek. Deze worden geschat op gemiddeld *f* 10 miljoen per beheersgebied.

<u>Aanpak bagger in de nabijheid van riooloverstorten</u>

Het niet beschikbaar zijn van een geaccepteerd toetsingskader, op basis waarvan een afweging gemaakt kan worden of specie om diergezondheidsredenen afgevoerd moet worden, maakt een structurele aanpak van deze problematiek tot op heden onmogelijk. Momenteel wordt op ad hoc–basis naar oplossingen gezocht, die voor alle partijen acceptabel zijn.
Bemonsteren en analyse op veterinaire parameters is, bij gebrek aan het hierboven reeds genoemde toetsingskader, niet aan de orde. De lengte van de watergang, waarover de bagger verdacht is en afgevoerd moet worden, wordt 'pragmatisch' bepaald.

Het aantal problemen met de ontvangstplicht, die verband houden met diergezondheid en de aanwezigheid van een riooloverstort, is bij de 10 waterkwaliteitsbeheerders beperkt tot 4 gevallen.

Gezien de hoge kosten die het zonder meer afvoeren van alle specie met zich meebrengt, zijn de gemeenten en waterbeheerders beducht voor precedentwerking.

1 Inleiding

De rapporten van de Commissie Ouwerkerk over de diergezondheidsproblemen (1998) en van de Werkgroep Meijer uit de Tweede Kamer (1998) over de aanpak van riooloverstorten om de kwaliteit van het oppervlaktewater te verbeteren hebben geleid tot het opstellen van het actieprogramma 'Waterkwaliteit en diergezondheid'. In augustus 1998 is dit actieprogramma door de Staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat aan de Tweede Kamer aangeboden (Tweede Kamer, 25 890 nr. 4,1998). Tijdens het voortgezet algemeen overleg op 17 november hebben de bewindslieden de toezegging gedaan om voor 1 juni 1999 over de voortgang aan de Tweede Kamer te rapporteren.
Het actieprogramma bestaat uit een negental punten. De Unie van Waterschappen is voor twee van deze punten trekker. Deze twee punten zijn:
- Evaluatie meetprogramma's oppervlaktewaterkwaliteit. Dit actiepunt valt buiten deze rapportage;
- Opstellen en uitvoeren van saneringsprogramma's voor risicovolle riooloverstorten.

De overige actiepunten zijn 'verdeeld' onder de departementen van VROM, LNV en Verkeer en Waterstaat en de LTO.

Tijdens het voortgezet algemeen overleg 'waterkwaliteit en diergezondheid' op 17 november 1998, heeft de Tweede Kamer een motie ingediend waarin de regering onder meer werd verzocht de ontvangstplicht voor bagger nabij riooloverstorten niet langer van kracht te laten zijn voor boeren op hun belendende percelen (1998, 25 890 nr. 6). Tijdens bestuurlijk overleg met de Staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat hebben de Unie van Waterschappen en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten afgesproken hun leden te adviseren over een gezamenlijke aanpak. Deze aanpak houdt in dat bagger van klasse 0, 1 of 2 in de nabijheid van verdachte overstorten in overleg met de veehouder door de Gezondheidsdienst voor Dieren wordt geanalyseerd op veterinaire parameters. Formeel blijft de ontvangstplicht van baggerspecie van klasse 0, 1 en 2 gehandhaafd, ook indien de bagger veterinair verdacht is. In de praktijk wordt veterinair verdachte bagger echter wel afgevoerd. De VNG en de Unie hebben hun leden geadviseerd de kosten voor bemonsteren, analyseren en afvoeren van de bagger zelf te dragen en tussen waterschap(pen) en gemeente(n) te verdelen. In dit verband wordt erop gewezen dat in het beheersgebied van het Hoogheemraadschap van Uitwaterende Sluizen een verdeling 1/3, 1/3, 1/3 (kwaliteitsbeheerder, kwantiteitsbeheerder, gemeente) overeengekomen is. Vanzelfsprekend kan per gebied een andere verdeelsleutel (50–50 of anders) worden overeengekomen.

Deze rapportage geeft de voortgang weer met betrekking tot het opstellen en uitvoeren van saneringsprogramma's voor risicovolle riooloverstorten en de aanpak van bagger in de nabijheid van riooloverstorten. De rapportage is gebaseerd op interviews met 10 waterkwaliteitsbeheerders gehouden in de periode februari–maart 1999. De resultaten van deze interviews zijn aangevuld met gegevens uit het deelrapport 'Verslagen interviews waterkwaliteitsbeheerders' (DHV, februari 1999).
De problematiek betreft alleen overstorten van gemengde rioolstelsels.

In hoofdstuk 2 geeft deze rapportage een overzicht van de verantwoordelijkheden en werkwijzen van de diverse actoren bij deze problematiek. Een goed inzicht hierin is noodzakelijk voor een juiste interpretatie van de resultaten van de voortgangsrapportage. In hoofdstuk 3 is de werkwijze van de informatieverzameling uiteen gezet. In hoofd-

stukken 4 en 5 komen respectievelijk de resultaten van de voortgang bij de saneringsprogramma's voor risicovolle riooloverstorten en de voortgang bij de aanpak van de bagger afkomstig uit de nabijheid van overstorten aan de orde. Hoofdstuk 6 geeft de belangrijkste conclusies weer en aanbevelingen voor een volgende voortgangsrapportage.

2 Verantwoordelijkheden bij het riool- en waterbeheer

Rioleringsbeheer heeft betrekking op het inzamelen en afvoeren van afval- en regenwater. Rioleringsbeheer heeft tot doel het beschermen van de volksgezondheid, het woon- en fysieke milieu tegen wateroverlast en verontreinigingen. Het rioolbeheer wordt van oudsher uitgevoerd door de gemeenten.

Waterbeheer heeft betrekking op het duurzaam omgaan met watersystemen. Een watersysteem is het samenhangend geheel van grond- en oppervlaktewater binnen een bepaald (stroom)gebied. Het waterbeheer heeft tot doel het zodanig beheren van het grond- en oppervlaktewater dat de randvoorwaarden voor een optimaal gebruik van de fysieke leefomgeving worden ingevuld. Het waterbeheer wordt van oudsher uitgevoerd door de waterschappen.

Tussen het riool- en het waterbeheer bestaan duidelijke relaties. Het via de riolering ingezamelde water wordt, in de regel via een rioolwaterzuiveringsinstallatie, geloosd op het oppervlaktewater. Dit betekent dat het waterbeheer eisen stelt, zowel uit kwantiteits- als kwaliteitsoogpunt, aan het rioolbeheer. Maar tegelijkertijd hebben deze eisen consequenties voor de inrichting en het beheer van het watersysteem.

Overstorten

De verantwoordelijkheid van de gemeente als rioolbeheerder bij de afvoer van regen- en afvalwater via overstorten strekt zich uit tot en met het lozingswerk, zijnde de overstort. Het is de taak van de waterkwantiteitsbeheerder zorg te dragen voor de afvoer via de waterhuishoudkundige infrastructuur naar open water. De waterkwaliteitsbeheerder is ervoor verantwoordelijk dat de locaties van en de uitworp uit deze overstorten vanuit waterkwaliteitsoogpunt verantwoord zijn; dat wil zeggen dat het behalen van de waterkwaliteitsdoelstellingen niet wordt belemmerd.

Planvorming

De Wet milieubeheer (art. 4.22) verplicht de gemeenten tot het opstellen van gemeentelijke rioleringsplannen (GRP). Deze plannen omvatten onder meer:
- een overzicht van de in de gemeente aanwezige voorzieningen voor de inzameling en het transport van afvalwater en het tijdstip waarop deze voorzieningen aan vervanging toe zijn;
- een uitvoeringsprogramma, inclusief gevolgen voor het milieu en financiële consequenties.

Bij de voorbereiding van het GRP betrekt de gemeente de Gedeputeerde Staten, de waterkwaliteits- en kwantiteitsbeheerders en de inspecteur van de volksgezondheid voor de milieuhygiëne.

Uitgangspunt bij het opstellen van het GRP, wat betreft de aanpak van de overstortproblematiek, is de CUWVO-aanbevelingen, de zogenoemde basisinspanning (1992). Deze basisinspanning is gericht op het realiseren van een emissiereductie vanuit overstorten van 50%, het emissiespoor. Daarenboven kan de waterkwaliteitsbeheerder extra eisen stellen voor de realisatie van de gewenste waterkwaliteit, het waterkwaliteitsspoor. In dat geval moet de waterkwaliteitsbeheerder aannemelijk maken dat deze kwaliteit niet gerealiseerd wordt met de basisinspanning.

Vergunningen

Vergunningverlening voor de overstorten verleent de waterkwaliteitsbeheerder op basis van de overeengekomen maatregelen in het GRP en de daarmee samenhangende basis rioleringsplannen (BRP). Een BRP is de technische uitwerking van het beleid volgens het GRP in concrete maatregelen en planning van een deelgebied van de gemeente, overeenkomend met een rioleringseenheid.

Momenteel zijn de gemeenten in de uitvoeringsfase van de gereedgekomen BRP's en afronding van de overige BRP's.

Ontvangstplicht

Onderhoudsspecie uit watergangen worden in de regel op de belendende percelen verspreid. De perceeleigenaren hebben hiertoe de zogenoemde ontvangstplicht. In geval van verontreinigingsklasse 3 of 4 wordt de specie op kosten van de veroorzaker van de verontreiniging afgevoerd en verwerkt. Indien de veroorzaker niet is aan te wijzen wordt de specie op kosten van de waterbeheerder(s) afgevoerd en verwerkt. Het wettelijke toetsingskader voor (water)bodemverontreinigingen voorziet niet in een toetsing op risico voor de diergezondheid.

3 Werkwijze bij de informatievoorziening

De voortgangsrapportage van het actieprogramma 'Waterkwaliteit en diergezondheid' dient per 1 juni 1999 aan de Tweede Kamer te worden aangeboden. Dit betekent dat de Unie van Waterschappen over het actiepunt 'Opstellen en uitvoeren van saneringsprogramma's voor risicovolle riooloverstorten en de aanpak van bagger nabij riooloverstorten' de concept-rapportage per medio april 1999 gereed moet hebben. De periode tot 1 juni is noodzakelijk voor departementale afstemming.
Deze eerste rapportage is met name gericht op de inventarisatie van de risicovolle overstorten, ook wel identificatie van knelpunten genoemd. Om de rapportage tijdig gereed te hebben zijn de gegevens voor medio maart verzameld. De voortgangsrapportage geeft de stand van zaken weer van eind februari 1999.

De inventarisatie dient te gebeuren door de waterkwaliteitsbeheerders aan de hand van een door DHV op te stellen methodiek. Het ontwikkelen van deze methodiek is uitgevoerd onder de verantwoording van het Ministerie van VROM. Deze methodiek diende uiterlijk 1 februari 1999 bij de waterkwaliteitsbeheerders bekend te zijn om een eerste inventarisatie te kunnen maken voor medio maart, maar de DHV-methodiek was niet voor begin maart 1999 bij de waterkwaliteitsbeheerders bekend.

Op grond hiervan is besloten in overleg met Rijkswaterstaat de informatie-inwinning onder de waterkwaliteitsbeheerders te beperken tot die delen in Nederland waar de problematiek zich voornamelijk voordoet. Dit is met name noord en west Nederland. Bovendien sluit de DHV-methodiek aan bij de in het algemeen in noord en west Nederland gehanteerde WRW-methodiek (werkgroep riolering west Nederland). De reeds uitgevoerde inventarisaties van deze waterbeheerders geven naar alle waarschijnlijkheid een vergelijkbaar beeld met een volgens de DHV-methodiek uitgevoerde inventarisatie.
Daarnaast is afgesproken dat in het najaar 1999 een schriftelijke enquête over deze problematiek zal worden gehouden onder alle waterkwaliteitsbeheerders.

De onderstaande waterkwaliteitsbeheerders zijn aan de hand van een vragenformulier geïnterviewd over de overstortproblematiek in relatie tot dier- en volksgezondheid. De aanpak van bagger in de nabijheid van riooloverstorten is apart aan de orde gesteld.
De geïnterviewde waterkwaliteitsbeheerders zijn:
- Provincie Groningen;
- Waterschap Friesland;
- Zuiveringsschap Drenthe;
- Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden;
- Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht;
- Hoogheemraadschap van Uitwaterende Sluizen in Hollands Noorderkwartier;
- Hoogheemraadschap van Rijnland;
- Hoogheemraadschap van Schieland;
- Zuiveringsschap Hollandse Eilanden en Waarden;
- Hoogheemraadschap van West-Brabant.

4 Voortgang bij de saneringsprogramma's voor risicovolle riooloverstorten

Bij het opstellen van de saneringsprogramma's zijn twee fasen onderscheiden. In fase 1 worden de overstorten geïnventariseerd en bekeken welke overstorten een knelpunt vormen. In fase 2 wordt een saneringsprogramma opgesteld voor de aanpak van de problematiek.

Fase 1: inventarisatie

DHV-methodiek

De in opdracht van het Ministerie van VROM door DHV ontwikkelde methodiek voor de classificatie van riooloverstorten uit gemengde stelsels onderscheidt 6 typen overstorten. Dit zijn:

- Klasse Ad: risicovolle overstorten in verband met veedrenking.
- Klasse Av: risicovolle overstorten in verband met de volksgezondheid.
- Klasse B: overstorten die een (groot) probleem vormen voor de waterkwaliteit, maar niet voor de dier- of volksgezondheid.
- Klasse Cd: overstorten waar in de buurt veedrenking kan plaatsvinden, maar geen knelpunt vormen.
- Klasse Cv: overstorten waar in de buurt mensen in aanraking kunnen komen met het oppervlaktewater, maar geen knelpunt vormen.
- Klasse D: overige overstorten.

In klasse Ad vallen die overstorten, die bij een overstort inundatie van weidegrond veroorzaken en overstorten, die lozen op wateren waaruit veedrenking plaatsvindt en een score van 8 of meer realiseren volgens de WRW-methodiek.
In klasse Av vallen die overstorten, die lozen op wateren met de functie 'zwemwater' en overstorten die lozen op wateren die grenzen aan percelen met een recreatieve functie (volkstuintjes, sportvelden e.d.) en een score van 8 of meer realiseren volgens de WRW-methodiek.
In klasse B vallen die overstorten, die lozen op wateren met een bijzondere waterkwaliteitsdoelstelling en overstorten, die een score van 8 of meer realiseren volgens de WRW-methodiek.
In klasse Cd vallen die overstorten, die lozen op wateren waaruit veedrenking plaatsvindt en een score van minder dan 8 realiseren volgens de WRW-methodiek.
In klasse Cv vallen die overstorten, die lozen op wateren die grenzen aan percelen met een recreatieve functie en een score van minder dan 8 realiseren volgens de WRW-methodiek.
In klasse D vallen alle overige overstorten van een gemengd rioolstelsel.

WRW-methodiek

Zoals in hoofdstuk 3 vermeld hebben de waterkwaliteitsbeheerders nog niet de mogelijkheid gekregen de overstorten te inventariseren en classificeren volgens de DHV-methodiek. De geïnterviewde waterschappen hebben wel de overstorten geïnventariseerd, of voeren deze inventarisatie momenteel uit, op risico's voor de diergezondheid en/of gevolgen voor de waterkwaliteit. Hierbij hanteren de meeste waterbeheerders de WRW-methodiek, die eventueel is aangepast aan de regionaal voorkomende watersystemen.
Met de WRW-methodiek kunnen overstortlocaties snel beoordeeld worden door de meest significante knelpunten zichtbaar te maken. Deze methodiek gaat uit van de di-

mensies van het ontvangende water, de mate van verversing en een schatting van de vuillast uit de overstort (DHV, februari 1999).

Voorzover de geïnterviewde waterbeheerders niet of aangepast de WRW-methodiek hebben toegepast vindt knelpuntanalyse en daarmee de identificatie van risicovolle overstorten plaats op basis van functies en typen van wateren en modelberekeningen.

Classificatie

Binnen de beheersgebieden van de geïnterviewde waterkwaliteitsbeheerders bevinden zich circa 9.500 van de geschatte 15.500 overstorten van gemengde rioolstelsels in geheel Nederland. Zowel van deze 9.500 als de 15.500 overstorten is ongeveer 30% gelegen in landelijk gebied.
De locaties van en de gemeenten waarin de overstorten zich bevinden is bij alle waterbeheerders bekend. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de gegevens van de gemeenten correct zijn. Van ongeveer 75% van de overstortlocaties zijn straatnaam bekend en bij 75% zijn de x- en y-coördinaten bekend.

Bij 8 van de 10 waterkwaliteitsbeheerders was het mogelijk om aan de hand van de door de waterkwaliteitsbeheerder gehanteerde methodiek een vertaling te maken naar de DHV-methodiek. Opgemerkt wordt dat de 10 waterkwaliteitsbeheerders een knelpuntenanalyse naar diergezondheidsaspecten, en bij één waterbeheerder verbreed met beregening, uitgevoerd hebben.

Het resultaat van de classificatie van de 8 waterbeheerders, in totaal betreft dit 7.789 overstorten, is dat 309 overstorten als risicovol in verband met de diergezondheid worden beschouwd. Dit komt overeen met 4%. Als dit representatief voor het landelijk beeld zou zijn, dan betekent dat op landelijke schaal circa 600 overstorten een risico vormen voor de diergezondheid. Waarschijnlijk is dit aantal kleiner, omdat de geïnterviewde waterkwaliteitsbeheerders geselecteerd zijn op de relatief grote omvang van de problematiek in de betreffende beheersgebieden.

Omdat de verwerking van de gegevens nog niet volledig is uitgevoerd (niet alle gegevens zijn momenteel reeds in een geautomatiseerd bestand aanwezig) en enkele waterbeheerders de feitelijke inventarisatie nog niet hebben afgerond geeft gedetailleerdere informatie, bijvoorbeeld op gemeentelijk niveau, op dit moment een vertekend beeld. Naar verwachting zal bij de volgende voortgangsrapportage - najaar 1999 - een landsdekkend beeld en specifiekere informatie mogelijk zijn.

Fase 2: Opstellen saneringsprogramma risicovolle overstorten

Alle waterbeheerders verwijzen naar de afspraken en overlegstructuren in het kader van de GRP's. Alle overstorten maken onderdeel uit van het GRP. Op basis van het emissie- en waterkwaliteitsspoor worden voor iedere overstort te nemen maatregelen, planning en financiering/kosten vastgelegd. Opgemerkt wordt dat indien hier gesproken wordt van GRP daaronder ook alle onderliggende planvorming wordt bedoeld, zoals BRP's, optimalisatie- en waterkwaliteitsmodellen.

Voorzover de tussen de gemeente en waterbeheerder overeengekomen maatregelen niet afdoende zijn voor deze overstorten moeten extra maatregelen besproken en bilateraal vastgelegd worden. Deze aanvullende maatregelen kunnen zowel binnen het GRP kader

als separaat vastgelegd worden. Hetzelfde geldt voor aanpassing van de prioritering van maatregelen voor deze overstorten. Een en ander is afhankelijk van de werkwijze tussen de waterbeheerder en gemeente.

Vergunningverlening, voorlichting en waterbodemsanering maken in de regel geen onderdeel uit van de GRP's. Wel vindt een aantal waterbeheerders het noodzakelijk dat gemeenten onderhoud aan de watergang ten gevolge van de riooloverstort in de (financiële) planning opnemen.

Vergunningverlening

De waterkwaliteitsbeheerders verlenen vergunning aan de gemeenten voor riooloverstorten op basis van de overeengekomen maatregelen en planning in het kader van het GRP/BRP. Het jaartal waarin alle overstorten binnen het beheersgebied van de 10 waterkwaliteitsbeheerders voorzien zijn van een geactualiseerde vergunning varieert van 2001 tot 2005.
Vergunningverlening vindt in de regel niet per overstort plaats, maar per gemeente of rioleringsgebied.

Uit het deelrapport 'Verslagen interviews waterkwaliteitsbeheerders' (DHV, februari 1999) kan afgeleid worden dat circa 80% van de overstorten momenteel een vergunning heeft. Hiervan heeft circa 1/4 deel een geactualiseerde vergunning. Voor de 10 betreffende waterkwaliteitsbeheerders zijn deze cijfers van vergelijkbare orde; 85% heeft een vergunning, waarvan 1/5 deel geactualiseerd.

Voorlichting

7 van de 10 waterkwaliteitsbeheerders hebben veelal in samenwerking met de regionale LTO een voorlichtingscampagne gehouden richting de veehouders. In sommige gevallen zijn de gemeenten hierbij betrokken, met name indien de voorlichting zich niet beperkte tot de overstort in relatie tot diergezondheid. De voorlichting varieerde van algemene informatie tot locatie specifieke informatie.
Eén waterkwaliteitsbeheerder heeft de gemeenten geadviseerd borden te plaatsen. Hieraan hebben 4 gemeenten daadwerkelijk gevolg gegeven; bij 2 gemeenten zijn bij alle overstorten waarschuwingsborden geplaatst, bij 2 gemeenten alleen bij de risicovolle overstorten. De overige waterbeheerders zijn niet overwegend enthousiast over deze vorm van voorlichting.

Kaartmateriaal is bij alle waterkwaliteitsbeheerders van groot belang in de communicatie, zowel in overleg met andere instanties als naar de burgers en veehouders toe. De schaal die vrijwel overal aangehouden wordt is 1:10.000 en is op gemeentelijk of waterschapsniveau. De locatie van alle overstorten is aangegeven, en in sommige gevallen zijn de risicovolle overstorten apart herkenbaar. Administratieve gegevens, zoals kenmerk, coördinaten, straatnaam, vergunning en afspraken in GRP, zijn in sommige gevallen in een bijbehorend databestand opgenomen.

Kosten

Bij 4 waterbeheerders is een ruwe schatting gemaakt over de benodigde investeringen voor risicovolle overstorten in verband met diergezondheid. De schattingen hiervan lopen uiteen van *f* 10 miljoen tot ruim *f* 100 miljoen per beheersgebied. De extra investeringen, boven op de basisinspanning in het kader van de uitvoering van de GRP's, worden geschat op gemiddeld *f* 10 miljoen per beheersgebied.
Over de verdeling van deze extra kosten is nog geen duidelijkheid. Dit varieert van 100% ten laste van de gemeente tot circa 50% subsidie van de waterkwaliteitsbeheerder.

5 Aanpak van bagger in de nabijheid van riooloverstorten

Afspraken met de VNG

De afspraken tussen de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de Unie van Waterschappen hebben de interne discussie bij de waterbeheerders versterkt. Standpunten hierover zijn bij 6 waterbeheerders nog niet duidelijk. De overige 4 waterbeheerders zijn wel akkoord, maar overleg hierover met gemeenten (en de kwantiteitsbeheerder) moet in de regel nog gestart worden.

Eén concreet voorbeeld is genoemd, waarbij de gemeente om principiële redenen uiteindelijk niet akkoord is gegaan met het delen van de kosten. In dit geval heeft de kwantiteitsbeheerder alle kosten voor zijn rekening genomen.

Klachten

Bij slechts 2 waterbeheerders zijn in totaal 4 klachten bekend die gerelateerd zijn aan de ontvangstplicht, de aanwezigheid van een riooloverstort en diergezondheid. Overige gevallen, met name de nationaal bekende gevallen, betroffen klasse 3 of 4 specie, geen overstort in de buurt of klachten over de overstort zelf.

Over welke andere instanties ingeschakeld dienen te worden bij klachten bestaat een divers beeld. Naast de gemeente worden genoemd de regionale LTO en de gezondheidsdienst voor dieren.

Toetsing

Bemonsteren en analyse op veterinaire parameters is niet aan de orde bij gebrek aan een geaccepteerd toetsingskader. Indien vanuit waterbeheersoogpunt baggeren niet uitgesteld kan worden, wordt als daar reden toe is de specie afgevoerd. De lengte van de watergang, waarover de bagger verdacht is en afgevoerd moet worden, wordt door de situatie bepaald. Bijvoorbeeld de 'bult' benedenstrooms van de overstort, hydraulische verandering in de watergang (kunstwerk o.i.d.). Ook hierover ontbreken momenteel eenduidige criteria.

6 Conclusies

De conclusies zijn gebaseerd op interviews met 10 waterkwaliteitsbeheerders in het noorden en westen van Nederland. De waterkwaliteitsproblematiek in relatie tot rioolverstorten en diergezondheid heeft zich met name in deze gebieden gemanifesteerd. Bij de interpretatie en het opschalen van de conclusies naar landelijk niveau moet hiermee rekening gehouden worden.

Voortgang bij de saneringsprogramma's voor risicovolle rioolverstorten

De problematiek van de rioolverstort en diergezondheid is door de waterbeheerders serieus opgepakt. De inventarisatie en knelpuntenanalyse van de overstorten van gemengde rioolstelsels zijn wat betreft de diergezondheidsaspecten in het algemeen afgerond of bevinden zich in de afrondingsfase.

De 10 waterkwaliteitsbeheerders hebben gezamenlijk ruim 60% van de in Nederland voorkomende overstorten in hun beheersgebieden. Voorzover nu beoordeeld kan worden, wordt circa 4% van de overstorten aangemerkt als risicovol in verband met de diergezondheid.
De inventarisatie zal naar verwachting eind 1999 voor een groot deel afgerond zijn wat betreft de diergezondheidsaspecten. Bij de rapportage in het najaar kan daarmee de omvang van de problematiek gedetailleerder in beeld gebracht worden.

De aanpak van risicovolle overstorten vindt plaats in het kader van de gemeentelijk rioleringsplannen (GRP). Deze planvorming en uitvoering is de verantwoordelijkheid van de gemeenten. De waterkwaliteitsbeheerders overleggen met de gemeenten over de op te nemen maatregelen en planning in de GRP's. De basis hiervoor zijn nationale afspraken, de basisinspanning (50% emissiereductie), en de gewenste waterkwaliteit van het ontvangende water.
Indien aan de hand van de uitgevoerde knelpuntenanalyse en beoordeling van een GRP blijkt dat bepaalde situaties bij risicovolle overstorten niet, niet afdoende of niet tijdig aangepakt worden, overleggen de waterkwaliteitsbeheerders met de betreffende gemeente over aanvullende maatregelen of het verscherpen en/of versnellen van de reeds voorgenomen maatregelen. Hoe een en ander wordt vastgelegd is afhankelijk van de omvang van de problematiek en de gangbare werkafspraken tussen de waterbeheerder en gemeente. Na de afronding van de inventarisatie naar risicovolle rioolverstorten kan meer inzicht worden gegeven in de termijn waarop en met welke maatregelen knelpunten worden weggenomen of verminderd. De termijn waarop volledig inzicht kan worden gegeven is mede afhankelijk van de totstandkoming van GRP's.

Vergunningverlening vindt plaats op basis van de overeengekomen maatregelen in de GRP's. De waterkwaliteitsbeheerders geven aan dat afgaande op afspraken met de gemeenten de actualisatie van de vergunningverlening voor alle overstorten binnen de beheersgebieden voor 2005 is afgerond.

Een meerderheid van de waterkwaliteitsbeheerders (7) heeft veelal in samenwerking met de regionale LTO een voorlichtingscampagne gehouden richting de veehouders. Kaartmateriaal met daarop de locaties van (risicovolle) overstorten zijn aanwezig of in voorbereiding.
Markering van overstorten in het landschap is in de regel niet aan de orde.

Bij 4 waterkwaliteitsbeheerders is in dit stadium reeds een schatting te maken van de extra investeringen, boven op de basisinspanning, ten gevolge van de diergezondheids-problematiek. Deze worden geschat op gemiddeld *f* 10 miljoen per beheersgebied.

Aanpak bagger in de nabijheid van riooloverstorten

Het niet beschikbaar zijn van een geaccepteerd toetsingskader, op basis waarvan een afweging gemaakt kan worden of specie om diergezondheidsredenen afgevoerd moet worden, maakt een structurele aanpak van deze problematiek tot op heden onmogelijk. Momenteel wordt op ad hoc–basis naar oplossingen gezocht, die voor alle partijen acceptabel zijn.
Bemonsteren en analyse op veterinaire parameters is, bij gebrek aan het hierboven reeds genoemde toetsingskader, niet aan de orde. De lengte van de watergang, waarover de bagger verdacht is en afgevoerd moet worden, wordt 'pragmatisch' bepaald.

Het aantal problemen met de ontvangstplicht, die verband houden met diergezondheid en de aanwezigheid van een riooloverstort, is bij de 10 waterkwaliteitsbeheerders beperkt tot 4 gevallen.

Referenties

Commissie Ouwerkerk, Rapport Commissie Ouwerkerk, maart 1998.

CUWVO-aanbevelingen met betrekking tot overstortingen uit rioolstelsel en regenwaterlozingen, april 1992.

DHV, Verslagen interviews waterkwaliteitsbeheerders, deelrapport, februari 1999.

DHV, Knelpuntcriteria riooloverstorten, eindrapport, februari 1999.

Tweede Kamer der Staten-Generaal, Werkgroep Meijer, Aanpak riooloverstorten, 25.890 nrs. 1-2, 1998.

Tweede Kamer der Staten-Generaal, Brief van de Staatssecretarissen van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en van Verkeer en Waterstaat, Aanpak riooloverstorten, 25.890 nr. 4, januari 1999.

Tweede Kamer der Staten-Generaal, Motie van het lid Van Middelkoop c.s., Aanpak riooloverstorten, 25.890 nr. 5, 1998.

Tweede Kamer der Staten-Generaal, Motie van de leden Van Middelkoop en Ter Veer, Aanpak riooloverstorten, 25.890 nr. 6, 1998.